

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE NEVROTİK EĞİLİMLER KENDİNİ GERÇEKLEŞTİRME VE OKUMA ALIŞKANLIĞI

T.F. Karahan*, M.E. Sardoğan*, E. Özkamalı**, A.N. Dicle***

ÖZET

Amaç: Bu araştırmada üniversite öğrencilerinde gözlemlenen nevroitik belirtiler ve kendini gerçekleştirme düzeyleri ile okuma alışkanlığı, cinsiyet ve sınıf düzeyi arasındaki ilişkiler incelenmiştir. **Yöntem:** örneklem Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nde çeşitli fakültelerde 1. ve 4. sınıflara devam eden toplam 787 öğrenciden oluşmaktadır. Verilerin toplanması amacıyla Özgüven (1992) tarafından geliştirilen Hacettepe Kişilik Envanteri ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde Tek Yönlü Varyans Analizi, t-testi ve LSD tekniklerinden yararlanılmıştır. **Bulgular:** Araştırmada elde edilen bulgular, okuma alışkanlıklarına göre öğrencilerde gözlenen nevroitik eğilimler arasında anlamlı farklılıkların bulunduğunu; ders kitapları dışında hiçbir yayın izlemeyen öğrencilerde gözlenen nevroitik belirtilerin, diğer öğrencilere göre daha yüksek

olduğunu göstermektedir. Araştırmada ayrıca okuma alışkanlıklarına göre öğrencilerin kendini gerçekleştirme düzeyleri arasında anlamlı farklılıkların bulunduğu; felsefi ve ideolojik türdeki yayınları izleyen öğrencilerin kendini gerçekleştirme düzeylerinin diğerlerine göre daha yüksek olduğu, genellikle hiçbir yayın izlemeyen öğrencilerin kendini gerçekleştirme düzeylerinin ise diğerlerine göre daha düşük olduğu saptanmıştır. Cinsiyet ve sınıf değişkenine (birinci ve dördüncü sınıf) göre ise; öğrencilerin nevroitik eğilim düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık gözlenmezken, cinsiyete göre öğrencilerin kendini gerçekleştirme düzeyleri arasındaki farkların anlamlı olmadığı ve dördüncü sınıfa devam eden öğrencilerin kendini gerçekleştirme düzeylerinin, birinci sınıf öğrencilerine göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. **Sonuç:** Araştırmada elde edilen bulgular, üniversite öğrencilerinde okuma alışkanlığı ile nevroitik eğilim ve kendini gerçekleştirme düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: Nevrotik Eğilim, Kendini Gerçekleştirme, Okuma Alışkanlığı, Üniversite Öğrencisi.

* Yrd. Doç. Dr., OMÜ Eğitim Fakültesi, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı.

** Arş. Gör., OMÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü.

*** Arş. Gör., OMÜ Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü.

Neurotic Symptoms, Self-Actualization and Reading Habituation in University Students

SUMMARY

Purpose: The study examined relationships among neurotic symptoms, self – actualization, reading habituation, gender and class in university students. **Methods:** 787, first and fourth year 19 Mayıs University students were assessed using the Hacettepe Personality Inventory which was developed by Özgüven (1992) and Demographic variables. The data were analyzed by ANOVA, t – test and LSD techniques. **Findings:** The results were as follow: With regard to reading habituation significant differences were found between students in terms of neurotic symptoms. Neurotic symptoms levels were higher in students who were never read any books different from text books. With regard to reading habituation significant differences were found in terms of self – actualization. Self – actualization levels of students who read philosophical and ideological books were higher than other students; self – actualization levels of students who never any books were lower than other students. The self – actualization levels of the fourth year students were higher than the first year students. **Results:** Implication of findings were discussed in the light of literature. In general, results showed that there was a significant relationship between reading habituation and neurotic tendency, self-actualization.

Key Words: Neurotic Tendency, Self-Actualization, Reading Habituation, University Student.

GİRİŞ

Günümüz toplumlarında ve özellikle "Bilgi Toplumu" olarak nitelenen toplumlarda bilgi, yüksek ekonomik değere sahip bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumlar bilgi açısından değerlendirilirken de neredeyse bilgiyi üreten ve satın alan toplumlar şeklinde gruplandırılmak-

tadır. Zenginlik ve yoksulluk kriterine göre bakıldığında ise bilgiyi üreten ve yoğun olarak birey ve toplum yaşamında kullanan toplumların Dünya'nın en zengin toplumlari olduğu görülmektedir. Bloom 1956 yılında meşhur "Aşamalı Sınıflama"sını (Akt: Tekin 1982) ortaya koyarken özellikle bilişsel alan davranışlarında, bilgiyi ve bilgiden doğan zihinsel yetenek ve becerileri vurgulamaktaydı. Araştırmacılar, bilgi toplumu aşamasına da ilk kez ABD'nde 1956 yılında geçildiğini ve bunu Batı Avrupa ülkeleri ile Japonya'nın izlediğini belirtmektedirler. Bu ülkeler dünya üzerinde yayınlanan kitapların % 83'ünü, gazete dağıtımının % 78'ini ve bilgi bankalarının da % 80'den fazlasını ellerinde tutmaktadırlar (Alakuş 1991).

Bireyler açısından bilgiyi elde etmenin en temel yolunun ise (kaynağı ne olursa olsun) okuma davranışı olduğu görülmektedir. Okuma eylemi ve alışkanlığı da bir çok insan davranışı gibi sosyal öğrenme ve model alma yoluyla (Burks ve Steffle 1979), özellikle çocukluk yıllarından itibaren ailede ve okulda kazanılmaktadır. Okuma alışkanlığına benzer biçimde nevroitik eğilimler de; çocukluk yıllarından itibaren duygulanımdaki niteliksel değişmelerle belirginleşmekte olup, yetersizlik duyguları içinde günlük yaşamın sorunlarından kaçınma eğilimi, suçluluk ve yaşamında aradığını bulamama gibi belirtilerle kendini göstermektedir (Geçtan 1989). Genel olarak bakıldığında nevroitik bireyler yoğun yüksek kaygı yaşamakta (Sharf 2000), problemler karşısında çocuksu davranışlar (Beck ve ark 2004) ve sürekli kaçınma tepkisi sergilemektedirler (Bocknek 1991). Nevrotik eğilim düzeyleri yüksek olan bireyler, yaşamsal görevlerini tam olarak yerine getirememekte ve var olan ortamın değişimine ayak uydurmakta güçlük çekerek sürekli pasif yaşamaktadırlar (Perls ve ark 1951). Okuma alışkanlığı aile ve okul gibi iki temel değişken tarafından etkilenirken; nevroitik eğilimlerin de nevroitik aile içinde geliştiği (Falloon 1988) gözlenmektedir. Nevrotik eğilimler, diğer bir açıdan bakıldığında ise bireyin kendini gerçek-

leştirme sürecinde bir engel olarak ortaya çıkmakta ve bireyin psikolojik sağlığında bozulmaya neden olmaktadır. Kendini gerçekleştirme sürecinde engellenen nevrotik birey, problemler karşısında çözüm üretememektedir ve giderek umutsuzluğa (Ansbacher ve Ansbacher 1956) sürüklenmektedir. İlgili literatür incelendiğinde, nevrotik eğilim ve kendini gerçekleştirme ile okuma alışkanlığı arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırmaya ulaşılamamıştır. Ancak, üniversite öğrencilerinde okuma alışkanlığının bir davranış olarak yeterince kazanılmadığı araştırmacıların dikkatini çeken konular arasında yer almaktadır. Bu gözleme dayanarak araştırmada, bireyin psikolojik sağlığı ile yakından ilişki içinde olan nevrotik belirtiler ve kendini gerçekleştirme gibi iki önemli değişken ile okuma alışkanlığı arasındaki ilişkinin incelenmesi hedeflenmiştir. Araştırmada ayrıca üniversite öğrencilerinde gözlenen nevrotik belirtiler ve kendini gerçekleştirme düzeyleri ile cinsiyet ve sınıf düzeyi arasındaki ilişkiler de incelenmiştir.

YÖNTEM

Örnekleme

Araştırmanın örnekleme Oranlı Küme Örnekleme Yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Buna göre 2004-2005 öğretim yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesi'ne bağlı 4 yıllık fakültelerden Mühendislik, Fen – Edebiyat, Ziraat, İlahiyat, ve Eğitim Fakültelerinde 1. ve 4. sınıflarda öğrenim gören ve uygulama yapılırken sınıfta bulunan 397 kız, 390 erkek toplam 787 öğrenciden oluşmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada verilerin toplanması amacıyla "Hacettepe Kişilik Envanteri" ve "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Kişisel Bilgi Formu'nda öğrencilerin okuma alışkanlıklarını, sınıf düzeylerini ve cinsiyetlerini belirlemeye dönük sorulara yer verilmiştir. Okuma alışkanlığı ile ilgili olarak, "Ders kitapları dışında genellikle ve düzenli olarak ne tür yayınları izlersiniz?" sorusu sorulmuş ve öğrencilerin verdikleri cevaplar gruplandırılmıştır.

Hacettepe Kişilik Envanteri (HKE)

Özgüven (1992) tarafından son şekli verilen ölçek, bireylerin kişisel ve sosyal uyum düzeylerini ölçme amacıyla geliştirilmiştir. Ölçekte Kişisel Uyum başlığı altında; Kendini Gerçekleştirme, Duygusal Kararlılık, Nevrotik Eğilimler ve Psikotik Eğilimler olmak üzere dört alt ölçek bulunmaktadır. Sosyal Uyum başlığı altında ise; Aile İlişkileri, Sosyal ilişkiler, Sosyal Normlar ve Antisosyal Eğilimler şeklinde dört alt ölçek bulunmakta olup, toplam sekiz alt ölçekten oluşmaktadır. Toplam 168 maddeden oluşan ölçek, zorunlu seçme yöntemiyle "evet" veya "hayır" şeklinde cevaplanmakta ve cevap anahtarına uygunluğuna göre sıfır veya bir puan verilmektedir. Kişisel Uyum Alt Ölçeklerinin güvenilirlik ortalaması .85, sosyal uyum alt ölçeklerinin ise .80 olarak hesaplanmıştır. Kişisel Uyum Alt Ölçeklerinin ara korelasyon ortalaması .70; Sosyal Uyum Alt Ölçeklerinin ara korelasyon ortalaması ise .48 olarak hesaplanmıştır. Benzer ölçekler geçerliliğinde, genel uyum için .77; kişisel uyum için .75 ve sosyal uyum için ise .69 geçerlik katsayısı hesaplanmıştır. Yapılan bir başka geçerlik çalışmasında ise ölçeğin, normalden sapmayı ayırt edebilme düzeyi incelenmiştir. Ölçek bu amaçla normal bireylere ve nevrotik ve psikotik vaka tanısı almış bireylere uygulanmıştır. İnceleme sonucunda ortalamalar arasındaki farkların .01 düzeyinde önemli olduğu saptanmış, HKE toplam ve alt ölçeklerinin klinik vakaları, normal bireylerden ayırabildiği gözlemlenmiştir.

Bu araştırmada Hacettepe Kişilik Envanteri'nin "Nevrotik Eğilimler" ve "Kendini Gerçekleştirme" alt ölçekleri kullanılmıştır. Nevrotik Eğilimler Alt Ölçeği'nde; puanın yüksek olması nevrotik belirtilerin düşük olduğunu, puanın düşük olması da nevrotik belirtilerin yüksek olduğunu göstermektedir. Kendini Gerçekleştirme Alt Ölçeği'nde ise yüksek puan, bireyin kendini gerçekleştirme çabalarında başarılı olduğunu göstermektedir. Bu alt ölçeklerden alınabilecek puanlar sıfır ile yirmi arasında değişmektedir (Özgüven 1992).

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada kullanılan Hacettepe Kişilik Envanteri ve Kişisel Bilgi Formu, örnekleme alınan öğrencilere araştırmacılar tarafından ders saatlerinde uygulanmıştır. Uygulama öncesinde öğrencilere araştırmanın amacı ve ölçeklerin nasıl cevaplanacağı konusunda açıklama yapılmıştır. Uygulama sonrasında ölçeklerden elde edilen veriler, istatistiksel işlem yapılmak üzere bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Verilerin analizinde SPSS 11.0 paket programı kullanılmış olup, Tek Yönlü Varyans Analizi, t-testi ve LSD tekniklerinden yararlanılmıştır. Sonuçların yorumlanmasında ise .05 hata payı üst değer olarak alınmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde Ondokuz Mayıs Üniversitesi'ne bağlı çeşitli fakültelerde 1.ve 4.sınıflara

devam eden öğrencilerin; Nevrotik Eğilimler ve Kendini Gerçekleştirme alt ölçekleri puan ortalamaları ile okuma alışkanlığı, sınıf düzeyi ve cinsiyet arasındaki ilişkilere yönelik bulgulara yer verilmiştir.

Nevrotik Eğilim İle Okuma Alışkanlığı, Sınıf Düzeyi ve Cinsiyet Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Araştırmada örneklemden öğrencilerin okuma alışkanlıklarını belirleme amacıyla Kişisel Bilgi Formu'nda "Ders kitapları dışında düzenli olarak ve genellikle ne tür yayınları izlersiniz?" sorusu yöneltilmiş ve öğrencilerin verdikleri cevaplar Tablo – 1'de gösterildiği gibi temel başlıklar altında gruplandırılmıştır. Okuma alışkanlığı ile nevrotik belirtiler arasındaki ilişkiyi belirleme amacıyla veriler üzerinde Tek Yönlü Varyans Analizi uygulanmış ve sonuç Tablo – 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Okuma Alışkanlığına Göre Öğrencilerin Nevrotik Eğilimler Alt Ölçeği Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.

Okuma Alışkanlığı	N	Nevrotik Eğilimler Alt Ölçeği Puan Ortalamaları X	S	Kaynak	KT	Sd	KO	F	Önem Düzeyi
Hiç Okumuyor	76	8.39	2.72	Gruplar Arası	272.56	4	68.14	8.23	
Günlük Basın Roman-Öykü-Şiir	252	10.21	2.49	İçerisi	6473.04	782	8.27		
Mesleki Akademik Yayınlar	221	10.26	2.44	Toplam	6745.6	786			Önemli
Felsefi-İdeolojik Yayınlar	172	10.54	3.59						
Toplam	66	10.48	3.58						
	787								

P<0.01

Tablo – 1’de yer alan istatistiksel veriler; ders kitapları dışında genellikle hiçbir yayın izlemeyen öğrencilerin Nevrotik Eğilimler Alt Ölçeği puan ortalamalarının, diğer öğrencilere göre daha düşük olduğunu, başka bir anlatımla bu öğrencilerde nevroitik eğilimlerin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Uygulanan Tek Yönlü Varyans Analizi sonucunda, gözlenen bu farklılığın .001 düzeyinde anlamlı olduğu saptanmıştır. Bu önemli farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirleme amacıyla LSD testi uygulanmış ve sonuçta; genellikle hiçbir yayın izlemeyen grup ile günlük basın, roman-öykü-şiir, mesleki-akademik ve felsefi- ideolojik türde yayınları izleyen grupların Nevrotik Eğilimler Alt Ölçeği puan ortalamaları arasındaki farkların önemli olduğu saptanmıştır.

Birinci ve dördüncü sınıfa devam eden öğrencilerin Nevrotik Eğilimler Alt Ölçeği puan ortalamaları arasında ise anlamlı bir farklılığın bulunmadığı ($t= 1.03$; $Sd:785$; $p>0.05$); benzer biçimde kız ve erkek öğrencilerin de Nevrotik Eğilimler Alt Ölçeği puan ortalamaları arasındaki farkların anlamlı olmadığı ($t= 0.068$; $Sd:785$; $P>0.05$) saptanmıştır.

Kendini Gerçekleştirme Düzeyi ile Okuma Alışkanlığı, Sınıf Düzeyi ve Cinsiyet Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Okuma alışkanlığı ile kendini gerçekleştirme düzeyi arasındaki ilişkiyi belirleme amacıyla veriler üzerinde Tek Yönlü Varyans Analizi uygulanmış ve sonuç Tablo – 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Okuma Alışkanlığına Göre Öğrencilerin Kendini Gerçekleştermi Alt Ölçeği Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.

Okuma Alışkanlığı	N	Kendini Gerçekleştirme Alt Ölçeği Puan Ortalamaları X	S	Kaynak	KT	Sd	KO	F	Önem Düzeyi
Hiç Okumuyor	76	7.78	2.69	Gruplar Arası	1947.83	4	486.95	71.18	Önemli
Günlük Basın	252	10.23	2.44	İç	5349.67	782	6.84		
Roman-Öykü-Şiir	221	11.65	2.26	Toplam	7297.51	786			
Mesleki Akademik Yayınlar	172	12.88	2.72						
Felsefi-İdeolojik Yayınlar	66	13.31	3.72						
Toplam	787								

$P<0.01$

Tablo – 2’de yer alan istatistiksel veriler; ders kitapları dışında genellikle hiçbir yayın izlemeyen öğrencilerin kendini gerçekleştirme düzeylerinin, diğer öğrencilere göre daha düşük olduğunu göstermektedir. Bu grubu sırasıyla; genellikle günlük basını ve roman-öykü-şiir türü yayınları okuyan öğrenciler izlemektedir. Okuma alışkanlığı mesleki-akademik ve felsefi-ideolojik yayınlara doğru yöneldikçe, öğrencilerin kendini gerçekleştirme düzeylerinin de yükseldiği gözlenmektedir. Uygulanan Tek Yönlü Varyans Analizi sonucunda, gözlenen bu farklılığın .001 düzeyinde anlamlı olduğu saptanmıştır. Bu önemli farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirleme amacıyla LSD testi uygulanmış ve sonuçlar aşağıda verilmiştir:

a. Genellikle hiç okumayan grup ile; sadece günlük basın, roman – öykü – şiir, mesleki – akademik ve felsefi – ideolojik türde yayınları

izleyen gruplar arasındaki farklar önemli bulunmuştur.

b. Genellikle günlük basını izleyen grup ile; hiç okumayan, roman – öykü – şiir, mesleki – akademik ve felsefi – ideolojik türde yayınları izleyen grupların Kendini Gerçekleştirme Alt Ölçeği puan ortalamaları arasındaki farkların önemli olduğu saptanmıştır.

c. Genellikle roman – öykü – şiir türü yayınları izleyen grup ile; mesleki – akademik ve felsefi – ideolojik türde yayınları izleyen iki grubun Kendini Gerçekleştirme Alt Ölçeği puan ortalamaları arasındaki farkların önemli olduğu saptanmıştır.

Birinci ve dördüncü sınıflara devam eden öğrencilerin Kendini Gerçekleştirme Alt Ölçeği puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını test edebilme amacıyla veriler üzerinde t-testi uygulanmış ve sonuç Tablo – 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Sınıf Düzeyine Göre Kendini Gerçekleştirme Alt Ölçeği Puanlarına İlişkin t-testi Sonuçları.

Sınıf Düzeyi	N	Kendini Gerçekleştirme Alt Ölçeği Puan Ortalamaları X	S	Sd	t	Önem Düzeyi
1. Sınıf	444	10.78	3.12	785	3.90	Önemli
4. Sınıf	343	12.11	6.25			
Toplam	787					

P<0.01

Tablo – 3'te yer alan istatistiksel veriler; 1. sınıf öğrencilerinin Kendini Gerçekleştirme Alt Ölçeği puan ortalamalarının, 4. sınıf öğrencilerine göre daha düşük olduğunu göstermektedir. Uygulanan t-testi sonucunda ise gözlenen bu farklılığın .001 düzeyinde önemli olduğu saptanmıştır.

Kız ve erkek öğrencilerin Kendini Gerçekleştirme Alt Ölçeği puan ortalamaları arasındaki farkların ise anlamlı olmadığı ($t=0.78$; $Sd=785$; $P>0.05$) saptanmıştır.

TARTIŞMA VE YORUM

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinde gözlenen nevrotik belirtiler ve kendini gerçekleştirme düzeyleri ile okuma alışkanlığı, sınıf düzeyi ve cinsiyet arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırmada elde edilen bulgulara göre; örneklemdaki öğrencilerin % 9'unun ders kitapları dışında genellikle hiçbir yayın izlemediği ve bu öğrencilerde gözlenen nevrotik belirtilerin, diğer öğrencilere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu öğrencilerde; psikosomatik şikayetler, uykusuzluk, dikkatini toplayamama, genel yorgunluk hissi, sık sık önemsiz şeyleri kendine dert etme, koşullardan dolayı sık sık öfkelenme, sık sık insanlara darılma, yaptıklarından pişmanlık duyma, eleştiri karşısında çabuk kırılma, yerinde duramama ve genel gerginlik gibi nevrotik belirtiler, diğer öğrencilere göre daha çok gözlenmektedir. Bu bireyleri nevrotik olarak niteleyebilmek için klinik bir incelemeden geçirilmeleri gerekir. Ancak elde edilen bulgular, bu öğrencilerde gözlenen nevrotik eğilimlerin diğer öğrencilere göre daha yüksek olduğu yönündedir.

Yukarıda sıraladığımız yüksek kaygı, problemlerden kaçınma, çocuksu davranma, pasif yaşama ve yaşamsal görevlerini yerine getirmede güçlük çekme gibi değişkenlerin üniversite öğrencilerini okuma eyleminden uzaklaştırdığı söylenebilir. Yapılan literatür incelemesinde, nevrotik eğilim ile okuma alışkanlığı arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırmaya ulaşılamamıştır. Okuma alışkanlığı konusunda Türkiye'de yapılan araştırmalar

okuma alışkanlığı ile farklı değişkenler arasındaki ilişkiyi vurgulamaktadır. Bunlardan Yıldırım (1990), kendine güven ve iç kontrole yönelim arttıkça ve otoriter tutum azaldıkça, üniversite öğrencilerinin okuma düzeylerinin yükseldiğini; Yeşiltaş (1988), bayan üniversite öğrencilerinde gazete okuma alışkanlığı ile aylık olarak eline geçen para arasında ilişki olduğunu saptamıştır.

Esgin ve Karadağ (2000) ise yaptıkları araştırmada, üniversite öğrencilerinin % 78'inin çok nadir kitap okuduğunu; % 6'sının sürekli kitap okuduğunu ve % 16'sının da kitap okumayı sıkıcı bulduğunu saptamıştır. Araştırmada ayrıca aylık geliri düşük olan öğrencilerin, aylık geliri yüksek olanlara göre süreli yayınları daha az okudukları da saptanmıştır. Buna ek olarak Türkiye'de okuma alışkanlığı ile ilgili bazı araştırmaların ilköğretim ve lise öğrencileri üzerinde yoğunlaştığı ve okuma alışkanlığı ile; kütüphaneden yararlanma ve öğretmenlerin yönlendirmesi (Bayram 1990); sosyo-ekonomik düzey, anne-babanın okuma alışkanlığı (Devrimci 1993); okuma becerilerini geliştirme yaklaşımları (Luma 2002) ve eve düzenli olarak gazete ve dergi alınması (Coşkun 2002) gibi değişkenler arasındaki ilişkiyi vurguladıkları gözlenmektedir. Okuma alışkanlıkları üzerine Türkiye'de yapılan araştırmaların gittikçe çoğaldığı gözlenmektedir. İngilizce literatür incelendiğinde ise okuma alışkanlığı üzerine yapılan araştırmaların dikkat çekici bir şekilde ve Türkiye'ye göre çok az olduğu gözlenmektedir. Bu durum, bilgi toplumu aşamasına geçtiği kabul edilen batı toplumlarında okuma davranışından uzaklaşma gibi bir problemin bulunmadığının göstergesi olabilir. Yurt dışında yapılan ve ulaşılabilen bir araştırmada Smith (2003), internet ortamına sunulan akademik dergilerin, üniversite öğrencilerinin haftalık okuma alışkanlıkları üzerinde önemli etkisi olduğunu, araştırma yapma alışkanlığını geliştirdiğini, bu yoldan öğrencilerin her hafta en az bir makale okuduklarını ve bu sayının gittikçe arttığını saptamıştır.

Araştırmada ders kitapları dışında genellikle hiçbir yayın izlemeyen öğrencilerin kendini gerçekleştirme düzeylerinin diğer öğrencilere göre daha düşük olduğu saptanmıştır. Bu öğrenciler kendini gerçekleştirme sürecinde; başka insanlarla etkileşimde bulunma, kararlar alma ve uygulama, fikir ve düşüncelerini tartışmaya istekli olma, kararlarında dışa bağımlılık, kendini güçsüz hissetme, yeni insanlarla tanışmaya isteklilik, geleceğe yönelik planlar yapma, yanlışlarını ve hatalarını görerek kabullenme, yeteneklerini tanıma, kendini küçümseme, gerektiğinde hayır diyebilme ve eleştiri yapabilme, rahatlıkla arkadaş edinme ve gücü kendinden alma gibi konularda diğerlerine göre daha çok problem yaşamaktadırlar. Okuma alışkanlığı mesleki- akademik ve felsefi-ideolojik türdeki yayınlara doğru yöneldikçe öğrencilerin kendini gerçekleştirme düzeylerinin de yükseldiği gözlenmektedir. Kendini gerçekleştirmekte olan bireyler, yaşam boyunca karşılaştıkları her durumda kendilerini geliştirerek ileriye gitmeyi hedeflemektedirler (Rogers 1951). Bu açıdan bakıldığında felsefi-ideolojik ve mesleki-akademik türdeki yayınları daha çok izleyen öğrencilerin entelektüel becerilerinin gelişerek; yaşama bakış açılarının ve iç dünyalarının diğerlerine göre daha zenginleştiği söylenebilir. Ayrıca bu tür yayınları izleyen öğrencilerin bilimsel tutum ve davranışa daha yatkın olduklarını ve eleştirel düşünme becerilerinin daha gelişmiş olabileceğini de burada vurgulamak gerekir. Yıldırım (1979) bilimsel anlayışın, bireyi her türlü problem karşısında entelektüel bir direnme gücüyle donattığını belirtmektedir. Kaya (1997) yaptığı araştırmada İstanbul Üniversitesi öğrencilerinin eleştirel düşünme gücünün orta düzeyde olduğunu saptamıştır. Eleştirel düşünme becerisinin, diğer değişkenlerle birlikte okuma alışkanlığına ve yayının türüne bağlı olarak gelişebileceğini belirtmek gerekir. İzlenen yayın türü açısından Türkiye’de üniversite örneğinde yapılan araştırmalarda elde edilen bulgularla bu araştırmanın bulguları arasında benzerlik görülmektedir. Yıldız

(2000), üniversite öğrencilerinin % 7’sinin bilimsel yayınları, % 27’sinin edebi yayınları; % 22’sinin aktüel (gazete – dergi vs.) yayınları, % 6’sının sanatla ilgili; % 11’inin ise hiçbir ayırım yapmadan okuduğunu saptamıştır. Bir diğer araştırmada Turcan ve arkadaşları (1999), 515 kişilik üniversite örneğinde yaptıkları araştırmada, öğrencilerin % 63’ünün gazete; % 28’inin bilimsel dergileri ve % 18’inin de mizah ve magazin dergilerini izlediklerini saptamışlardır. Bu araştırmada ise örnekteki öğrencilerin % 9’unun ders kitapları dışında genellikle hiç bir yayını izlemediği; sadece % 8’inin felsefi-ideolojik türde yayınları izlediği; % 21’inin mesleki-akademik türde yayınları izlediği ve % 60 gibi büyük bir çoğunluğun ise günlük basın ve roman-öykü-şiir türünde yayınları izledikleri saptanmıştır. Bu sonuç üniversite öğrencileri açısından oldukça dikkat çekici ve düşündürücüdür. Araştırmada üniversite eğitiminin doğası gereği, üniversite öğrencilerinin günlük basın ve roman-öykü türünü aşarak, mesleki-akademik ve felsefi-ideolojik türde yayınları izlemeleri beklenmekteydi.

Araştırmada cinsiyete ve fakülte türüne göre öğrencilerin izledikleri yayın türlerinin birbirine benzer olduğu; felsefi-ideolojik türdeki yayınları, en az İlahiyat Fakültesi en çok da Fen-Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin izlediği saptanmıştır. Bu konuda ulaşılabilen bir araştırmada (Turcan ve ark 1999); Fen-Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin, Eğitim ve Mesleki Eğitim Fakültesi öğrencilerine göre bilimsel dergileri daha çok izledikleri saptanmıştır. Bu sonuçların karşılaştırmalı olarak değerlendirilebilmesi için yeni araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Araştırmada cinsiyete ve sınıf düzeyine göre, öğrencilerde gözlenen nevrotik eğilimler arasında önemli bir farklılığın bulunmadığı; 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin kendini gerçekleştirme düzeyleri arasında ise 4. sınıfların lehine önemli farklılıkların bulunduğu saptanmıştır. Bu sonuç diğer değişkenlerle birlikte üniversite

yaşantısının öğrencilerin kendini gerçekleştirme çabalarına önemli katkılar sağladığını göstermektedir. Ertem de (2002) benzer şekilde, üniversite 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin kendini gerçekleştirme engel düzeyleri arasında, 4. sınıfların lehine önemli farklılıkların bulunduğunu saptamıştır.

Elde edilen bulgulara göre řu öneriler getirilebilir:

1. Nevrotik eğilim düzeyleri yüksek ve kendini gerçekleştirme düzeyleri düşük olan

öğrencilerin, akademik uyum düzeyleri üzerine araştırmalar yapılabilir.

2. Kişisel-duygusal özelliklerle okuma alışkanlığı arasındaki ilişkileri incelemeye dönük başka araştırmalar yapılabilir.

3. Öğretim elemanlarının bilim dalı gözetmeksizin, ders kitapları dışında öğrencileri felsefi, akademik ve mesleki türdeki yayınları izlemeye özendirmeleri önerilebilir. Bu konu da öğretim elemanlarının da model olması gerekir.

KAYNAKLAR

Alakuş M (1991) Bilgi Toplumu. Ankara, Güner Matbaası, s.6 – 9.

Ansbacher HL, Ansbacher R (1956) The Individual Psychology of Alfred Adler. New York, Harper and Row Publishers, s.241.

Bayram O (1990) İlkokul Çağı Çocuklarının Okuma Alışkanlığı ve Yenimahalle İlçe Halk Kütüphanesi Gezici Kütüphane Hizmeti. Ankara, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, s.i.

Beck AT, Freeman A, Davis DD (2004) Cognitive Therapy of Personality Disorders. New York, The Guilford Press, s.70.

Bocknek G (1991) Ego and Self in Weekly Psychotherapy. Connecticut, International Universities Press Inc, s.62.

Burks HM, Steffle B (1979) Theories of Counseling. New York, McGraw – Hill Book Company, Third Edition, ss. 227 – 243.

Coşkun E (2002) Lise II. Sınıf Öğrencilerinin Sessiz Okuma Hızları ve Okuduğunu Anlama Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma. Ankara, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, s.i – ii.

Devrimci H (1997) İlkokul 5. Sınıf Çocuklarında Okuma Alışkanlığının İncelenmesi. Ankara, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, s.119 – 120.

Ertem F (2002) Üniversite 1. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Kendini Gerçekleştirme ve Engel Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. Malatya, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, s.ii.

Esgin A, Karadağ Ö (2000) Üniversite Öğrencilerinde Okuma Alışkanlığı. Popüler Bilim, 82, s.19-23.

Falloon RI (1988) Handbook of Behavioral Family Therapy. New York, The Guilford Press, s.357.

Geçtan E (1989) Çağdaş Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar. İstanbul, Evrim Matbaacılık Ltd. Şti. ss.175-180.

Kaya H (1997) Üniversite Öğrencilerinde Eleştirel Akıl Yürütme Gücü. İstanbul, İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, s.69.

Luma S (2002) İlköğretim Okulu Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Okuma Beceri ve Alışkanlıklarını Geliştirmeye Yönelik Uygulamalı Bir Araştırma. Ankara, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, s.i.

Özgüven İE (1992) Hacettepe Kişilik Envanteri El Kitabı. Ankara, Odak Ofset, ss.1 – 74.

Perls F, Hefferline RF, Goodman P (1951) Gestalt Therapy, Excitement and Growth in the Human Personality. London, Souvenir Press Ltd, ss..375 – 460.

Rogers CR (1951) Client – Centered Therapy, Its Current Practice, Implications and Theory. London, Constable and Company Limited, s.489.

Sharf SR (2000) Theories of Psychotherapy and Counseling Concepts and Cases. USA, Brooks/Cole, s.12.

Smith ET (2003) Changes in Faculty Reading Behaviors: The Impact of Electronic Journals on the University of Georgia. The Journal of Academic Librarianship, 29 (3), s.162 -168.

Tekin H (1982) Eğitimde Ölçme Değerlendirme. Ankara, Daily News Web Ofset Tesisleri, 3. Baskı, s.180.

Turcan Aİ, Yıldırım SS, Kelleci F (1999) Üniversite Öğrencileri Arasında Ders Dışı Okuma Alışkanlık Düzeyinin Tespiti Üzerine Bir Araştırma. 4. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri, Anadolu Üniversitesi Yayınları Cilt 1, s.184-192.

Yeşiltaş S (1988) Üniversiteli Kadınların Gazete Okuma Alışkanlığı. İstanbul, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, s.61 – 62.

Yıldırım B (1990) Marketing of Reading: An Exploratory Study About The Reading Habits of University Students. İstanbul, Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, s.V.

Yıldırım C (1979) Bilim Felsefesi. İstanbul, Remzi Kitabevi, s.11 – 21.

Yıldız A (2000) Üniversite Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıklarını Belirleyen Etmenler. İstanbul, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, s.V.